

С Т А Н О В И Щ Е

относно дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление: 3.8. „Икономика“, научна специалност: „Икономика и управление (индустрия)“

Изготвил становището: доц. д-р Емил Бориславов Николов, катедра „Индустриален бизнес и предприемачество“, Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов, научна специалност 05.02.18 Икономика и управление (индустрия).

Автор на дисертационния труд: Снежана Веселинова Найденова, задочен докторант в катедра „Индустриален бизнес и предприемачество“, докторска програма „Икономика и управление (индустрия)“

Тема на дисертационния труд: „Иновациите в образователната система в контекста на предприемаческия модел на обучение“

Основание за изготвяне на становището: Заповед № 1184 от 29 октомври 2024 година за откриване на процедура по публична защита на дисертационен труд и утвърждаване състава на научното жури, както и Решение на научното жури на първото заседание, проведено на 30 октомври 2024 година.

I. Общо представяне на дисертационния труд:

Дисертационният труд е в обем от 227 страници. В структурно отношение той се състои от титулна страница, съдържание, списък на таблиците (13 на брой), списък на фигурите (65 на брой), списък на приложенията (4 на брой), списък на съкращенията, увод (7 стр.), основен текст от три глави (176 стр.), заключение (3 стр.), списък на използваната литература (общо 145 литературни източника, от които 119 на кирилица и 36 на латиница) и 4 приложения. Представена е и Декларация за оригиналност и достоверност.

Обект на изследване са иновациите в образователната система на Р България, а **предмет** на изследване – възможностите за усъвършенстване на образователната

система чрез въвеждането/използването на иновации на базата на предприемаческия модел на обучение. В унисон с тях, **целта** на дисертационния труд е да се проучат възможностите за усъвършенстване на образователната система чрез въвеждането/използването на иновации, базирани на предприемаческия модел на обучение. За постигането на така поставената основна изследователска цел са дефинирани пет изследователски **задачи**. Изследователската **теза**, която авторът защитава гласи, че интегрирането на предприемаческия модел на обучение като съвкупност от образователни иновации на училищно, регионално и национално ниво, предоставя реални ползи от формирането и използването на предприемаческата визия в духа на предприемаческо мислене и поведение в българската образователна система. За нейното доказване са дефинирани три **хипотези**. Ясно са очертани основните изследователски подходи и методи, източниците на информация и ограниченията, в рамките на които е проведено изследването.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Просперитетът на всяко съвременно общество, както и на всяка стопанска организация, зависи от наличието и развитието на три ключови фактора, а именно възможност да се генерират иновации, предприемаческия дух и качествена образователната система. В съвременното общество, базирано на знанията и разполагащо с изкуствен интелект, образователната система е подложена на огромен натиск за промяна, за повишаване на нейната ефективност, за обогатяване на традиционните методи за обучение, които като чели днес не дават резултатите, които са давали в миналото. В тази нова среда образователната система има нужда от иновации и нов – предприемачески модел на обучение. В този смисъл дисертационният труд, разглеждащ иновациите в образователната система в контекста на предприемаческия модел на обучение притежава подчертана актуалност и практико-приложна значимост. Той доразвива съществуващата теория, но също така демонстрира и обективната реалност на българското образование. Разкрива проблемите, но и предлага възможни решения. По мое мнение дисертационният труд е добре структуриран, логически издържан и в съответствие с добрите изследователски практики.

В **увода** на дисертационния труд се обосновава неговата актуалност и значимост, представят се част от авторите с научни приноси в тази проблематика, дефинират се обектът, предметът, изследователската цел и задачите, тезата, методологията, информационното осигуряване на изследването, както и възприетите ограничения.

Първа глава е с предимно теоретичен характер. В нея авторът разглежда и доразвива основни въпроси, свързани с българската образователна система, както и със спецификата и възможностите за интегриране на иновациите в образованието. Авторът дефинира основните понятия и представя същността, функциите и структурата на българската образователна система. Изяснява се същността и се предлага класификация на иновациите в образователната сфера. Внимание се обръща и на иновационния процес в тази сфера. Главата завършва с добре формулирани обобщения и изводи.

Втора глава представя методическите основи на изследването. В рамките на четири точки авторът представя методиката и обхвата на изследването, разглежда образователните услуги в контекста на съвременната предприемаческа визия, идентифицира факторите, влияещи върху предприемаческия дух в сферата на образованието, както и практиките за налагане на тази визия. Главата завършва с обобщения и изводи.

Трета глава е структурирана в четири основни точки и завършва с оценка на хипотезите, обобщения и изводи. В първата точка се разглеждат проблемните области в прилагането на образователните иновации, а във втората – очакваните резултати от въвеждането на иновации в образованието. Третата точка е посветена на ефектите от прилагането на предприемаческия модел на обучение. В четвърта точка са предложени възможни бъдещи действия за увеличаване/ускоряване на трансформациите, основани на иновациите.

В **заключението** са формулирани 5 основни изводи и обобщения и са предложени 9 препоръки за конструктивен диалог по отношение на ограничаващите условия и изграждането на подходяща среда за въвеждане и разпространение на предприемаческия модел на обучение.

Авторефератът отразява коректно дисертационния труд. Той има общ обем от 55 страници и съдържа обща характеристика на дисертационния труд, основно съдържание на дисертационния труд, синтезирано изложение на дисертационния труд, справка за основните приносни моменти в дисертационния труд, списък на публикациите по темата на дисертационния труд, справка за изпълнение на минималните национални изисквания във връзка с процедура за придобиване на ОНС „Доктор“, списък на участията в национални и международни научни конференции и форуми, декларация за оригиналност и достоверност. Представените научни публикации по темата на дисертационния труд включват 3 самостоятелни статии и 3 самостоятелни доклада. Всички те са публикувани в нерепубликани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни токове. От представената справка е видно,

че са изпълнени минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „Доктор“, съобразно Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав в Република България.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Представените в автореферата научни и научно-приложни приноси отразяват постигнатото от автора в дисертационния труд. Приемам дефинираните в автореферата четири приносни момента. По-конкретно това са:

1. Обогатено е теоретичното познание за взаимодействието между образователна система, иновации, предприемаческа култура и предприемачески модел на обучение. Представени от автора са таксономия на иновациите и съдържателно-етапен обхват на иновационния процес в образователната система.

2. Разработена и апробирана е методика за анализ и оценка на възможностите за повишаване на качеството на образователните продукти/услуги чрез въвеждането на предприемаческия модел на обучение като вид иновация в образователната система.

3. На базата на емпирично проучване са оценени възможностите за повишаване качеството на образователните продукти/услуги чрез интегриране на предприемаческия модел на обучение.

4. Разработена е авторова концептуална схема на въвеждане/внедряване/прилагане на предприемаческия модел на обучение.

IV. Въпроси по дисертационния труд

1. Извадката, използвана за генериране на данни в емпиричното проучване обхваща 1500 лица, като анкетните карти са попълнени от 1168 респондента или приблизително 78% отговорили. Това поражда два основни въпроса. Какъв подход е използван за определяне на извадката (1500 лица) и представителна ли е тя? Как е постигнат този висок процент на отговорили?

2. Можете ли да посочите позитивен чуждестранен опит или примери от страни, които са постигнали положителни резултати в образователната сфера, базирайки се на иновации в образованието в контекста на предприемаческия модел?

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Представеният за оценяване дисертационен труд на Снежана Веселинова Найденова е цялостно, актуално и оригинално научно изследване, с постигнати приноси от научен и научно-приложен характер. То отговаря на изискванията на Закона

за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане, както и на Правилника за развитието на академичния състав в Стопанска академия „Д. А. Ценов“. Всичко това ми дава основание да декларирам своето **положително становище** и да предложа на уважаемите членове на научното жури да подкрепят присъждането на ОНС „доктор“ на Снежана Веселинова Найденова в професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и управление (индустрия)“.

Дата: 04.11.2024 г.

Изготвил становището: .....

(доц. д-р Емил Николов)